

EmpowerMed

Pobresa energètica

Mòdul formatiu

Work package: WP2 - Building capacity for practical measures implementation

Work package leader: SOGESCA

Responsible partner: FOCUS

Deliverable 2.2: Training materials

Authors: Lidija Živčič, Tomislav Tkalec

Version: Final

Date: April 2020

IMPORTANT NOTICE: Reproduction of the content or part of the content is authorized upon approval from the authors and provided that the source is acknowledged.

Aquest projecte ha rebut finançament del programa d'investigació i innovació Horizon 2020 de la Unió Europea en virtut de l'acord de subvenció n° 847052. L'única responsabilitat del contingut d'aquest document correspon als autors. No reflecteix necessàriament l'opinió de la Unió Europea. Ni EASME ni la Comissió Europea són responsables de l'ús que es pugui fer de la informació que conté.

TABLE OF CONTENTS

Visió general del mòdul 1: Pobresa energètica	4
1 Què és la pobresa energètica?	4
2 Causes de la pobresa energètica	5
3 Conseqüències de la pobresa energètica	6
4 Identificació de persones afectades	8
Referències bibliogràfiques	10

Visió general del mòdul 1: Pobresa energètica

Objectius d'aprenentatge

- Entendre les característiques de les persones que viuen en situació de pobresa energètica
- Ser capaç de detectar una situació de pobresa energètica
- Conèixer les conseqüències de la pobresa energètica
- Entendre la diferència entre una situació de pobresa energètica i una situació de manca de salut
- Ser capaç d'identificar un risc de seguretat en una llar

Continguts

- Què és la pobresa energètica?
- Causes de la pobresa energètica
- Conseqüències de la pobresa energètica
- Identificació de persones afectades

1 Què és la pobresa energètica?

La calefacció, la refrigeració, la il·luminació i el funcionament dels aparells elèctrics són serveis essencials necessaris per garantir un nivell de vida i de salut dignes. L'accés a aquests serveis energètics permet a les persones desenvolupar-se de manera integral i millora la inclusió social.

Les llars afectades per pobresa energètica experimenten nivells inadequats d'aquests serveis energètics essencials, a causa d'una combinació de despeses energètiques elevades, ingressos baixos de la llar, edificis i electrodomèstics ineficients i de necessitats energètiques específiques relacionades amb . La pobresa energètica es dona quan una llar no pot arribar als consums mínims d'energia per satisfer les necessitats bàsiques a la llar i per poder tenir una participació efectiva en societat.

Estimacions disponibles mostren que, a Europa, 57 milions de persones no poden mantenir la seva casa calenta durant l'hivern, 104 milions de persones no poden no poden mantenir la seva amb una temperatura confortable durant l'estiu, 52 milions de persones tenen retards en el pagament de les factures d'energia i 10 milions de persones han de caminar més de 30 minuts per accedir al transport públic. Totes aquestes persones es veuen afectades per la pobresa energètica en diferents formes.

La pobresa energètica és una forma diferenciada de pobresa que té conseqüències adverses per a la salut i el benestar de les persones. Agreuja malalties respiratòries i cardíques i de salut mental a causa de les baixes temperatures i l'estrès associades a factures energètiques elevades o inassequibles. De fet, la pobresa energètica té un efecte

indirecte en moltes àrees de polítiques públiques, incloses la salut, el medi ambient i la productivitat. Fer front a la pobresa energètica comporta múltiples beneficis, inclosos una menor despesa en salut, la reducció de la contaminació atmosfèrica, una millora del confort i benestar de les persones afectades, una rebaixa de la pressió sobre els pressupostos domèstics i avanços en inclusió social.

2 Causes de la pobresa energètica

La pobresa energètica pot resultar per la convergència dels següents factors clau, que freqüentment estan molt relacionats entre ells:

- Renda baixa, que sovint està relacionada amb la pobresa general
- Preus elevats de l'energia, incloent l'ús de fonts de combustible o d'energia domèstica relativament costoses com a l'electricitat
- Mala eficiència energètica d'un habitatge, per exemple degut a baixos nivells d'aïllament i sistemes o aparells de calefacció antics o ineficaços.

Tot i això, hi ha molts altres factors que contribueixen a la pobresa energètica

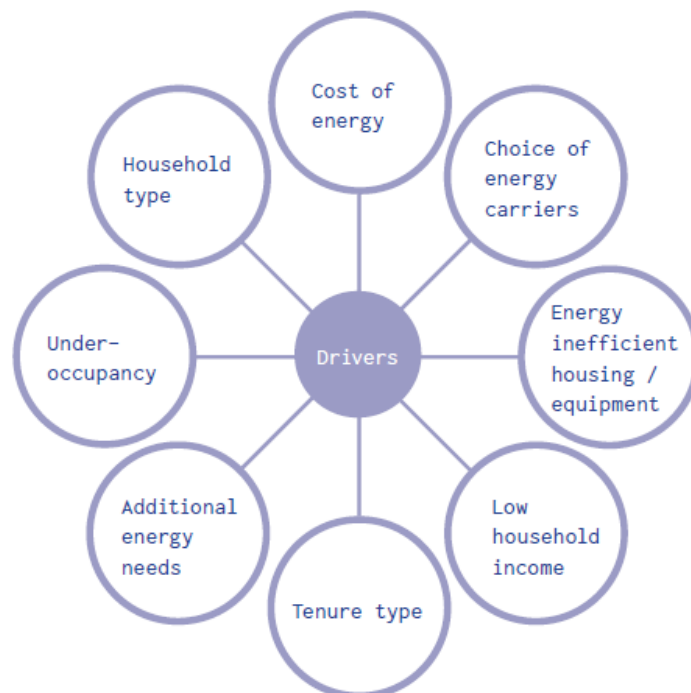

Figura 1: Factors de la pobresa energètica (Thomson i Snell, 2016, p. 52)

3 Conseqüències de la pobresa energètica

Els impactes de la pobresa energètica són nombrosos i diversos i cal subratllar sovint que es poden reforçar mútuament, donant lloc a cercles viciosos continus que poden perpetuar-se en el temps i afectar a la generació següent.

Figura 2: Resultats i efectes de la pobresa energètica (Thomson i Snell, 2016, p. 52)

Mal estat de l'habitatge

Quan no es pot escalfar la casa adequadament, es poden notar diverses conseqüències en l'habitatge. Un habitatge amb baixes temperatures interiors o malament ventilat serà humit i no saludable. L'habitatge humit es deteriorarà encara més, permetrà el desenvolupament de motlles i acabarà conduint a condicions insalubres.

Endeutament de les famílies

Les persones amb rendes baixes s'enfronten a factures d'energia elevades i sovint no poden estar al dia dels pagaments i acumulen deute. Les polítiques de pagament de moltes subministradores energètiques poden agreujar aquests problemes per causa de l'emissió de factures basades en estimacions de consums en lloc de consums reals. Aquestes llars poden trobar-se en encara més dificultats quan intenten pagar els subministraments mitjançant préstecs cars. En aquestes situacions, les llars prioritzen l'ús d'energia i solen descuidar altres elements importants, com per exemple el menjar.

Talls de subministrament i desnonaments

El deute acumulat amb les factures d'energia impagades pot resultar en talls i desnonaments. Quan les empreses energètiques tallen el subministrament d'energia, les llars tenen dificultats creixents amb l'habitatge i s'enfronten al risc de desnonament. En alguns Estats membres de la UE, les persones que han tingut problemes amb el pagament de les factures energètiques es troben a *llistes negres* o de morosos, de manera que no poden obtenir nous contractes de lloguer o de subministraments.

Deteriorament de la salut física

Cada cop són més els estudis que demostren que la pobresa energètica pot tenir un impacte advers important en la salut de les persones. Molts d'aquests impactes poden ser causats o poden empitjorar pel clima fred i viure en cases fredes i humides. Un ambient fred no és, per si mateix, causa de malalties, però té conseqüències negatives sobre la salut. Per mantenir la seva temperatura interna en un ambient fred, el cos ha de treballar més, la qual cosa resulta en un major esgotament físic. El fred afavoreix reaccions vasomotores, esternuts i el mucositat al nas, que poden afavorir la transmissió de patògens.

Es calcula que la pobresa energètica comporta gairebé 40.000 morts addicionals d'hivern a 11 països europeus cada any. En aquest sentit, els principals impactes directes sobre la salut de un clima fred i una casa freda són: atac de cor, ictus, malalties cardiovasculars, artritis, malalties respiratòries, grip, caigudes, ferides i hipotèrmia. A més, els escalfadors d'aigua o els dispositius calefacció per exemple de gasoil, sobretot si són antics o defectuosos, poden ser font d'emissions de monòxid de carboni perjudicials per a la salut. Combinats amb un condicions de ventilació deficientes, aquestes emissions exposen la llar a riscos d'intoxicació i poden fins i tot provocar la mort.

Deteriorament de la salut psicològica i el benestar mental

El vincle entre una casa freda i la salut mental pot funcionar en dues direccions. D'una banda, les malalties mentals poden fer que les persones siguin més vulnerables a malalties relacionades amb el fred. De l'altra banda, viure en una casa freda pot augmentar el risc de deteriorament de la salut mental (per exemple, ansietat o depressió) o disminuir el benestar mental (per exemple, més estrès i preocupació pel deute i les finances domèstiques).

Marginació i aïllament social

Les relacions socials i les xarxes són claus per millorar els impactes negatius sobre la salut d'una llar freda. Les persones que estan ben integrades a la societat, però que són vulnerables a la pobresa energètica, tenen més probabilitats de rebre ajuda d'altres (suport pràctic, financer o assessorament i informació). No obstant això, hi ha persones amb menys relacions socials a causa de dificultats o la vergonya provocades per viure en una casa freda. La solitud pot tenir encara més impactes adversos sobre la salut i dificulta la detecció de situacions problemàtiques que s'agreugen i es converteixen en casos crítics de pobresa energètica.

Altres impactes rellevants

La pobresa energètica afecta negativament els rendiment escolar de nens i nenes i també el seu benestar i resiliència emocional. La pobresa energètica també pot afectar negativament l'ocupació, ja que els problemes de salut relacionats poden generar més malalties i posar en risc el lloc de treball de les persones afectades. També si les persones no poden dutxar-se amb calor o rentar-se la roba, això pot afectar la seva capacitat d'aconseguir o mantenir una feina. Finalment, l'impacte de la pobresa energètica pot comportar costos socials i econòmics addicionals. Estudis duts a terme al Regne Unit demostren que els impactes de la pobresa energètica tenen un impacte econòmic enorme, degut per exemple als costos del tractament de malalties relacionades amb aquestes situacions a l'hivern.

4 Identificació de persones afectades

Sovint les llars afectades no identifiquin que viuen en situació de pobresa energètica perquè es tracta d'un terme estigmatitzador. Per aquesta raó, s'ha d'identificar la pobresa energètica mitjançant indicadors *proxy*.

Senyals que ajuden a la identificació

Característiques comuns d'una llar afectada per la pobresa energètica són:

- Ingressos baixos
- La llar té problemes per pagar les factures d'energia i/o aigua
- A casa fa fred a l'hivern o és molt calorós a l'estiu
- Habitatge antic que no ha estat renovat (per exemple, finestres deteriorades o edifici sense aïllament)
- Sistemes de calefacció o refrigeració ineficients o inexistents.
- Falta d'aïllament
- Llar que viu la major parte del temps en una habitació o zona de la casa
- Presència de condensació, humitat i motlle presents a l'habitatge
- La llar passa temps en zones públiques càlides (en temps freds) o fredes (en temps de calor), com per exemple centres comercials o biblioteques
- Reticència a rebre visitants
- Equipament energètic o nivells de escalfament o refrigeració excessius del habitatge que comporten un alt consum d'energia
- Habitatge massa gran en comparació amb el número d'ocupants, fet que comporta un gran consum energètic
- Una presència continuada dels ocupants a la casa, la qual cosa provoca un major consum energètic
- Presència d'electrodomèstics antics i ineficients

Preguntes que ajuden a la identificació

Preguntes que es poden fer a les llars:

- Teniu algun dels problemes següents amb l'habitatge: filtracions al terrat, humitat a les parets, sòls o fonament, o floridura en marcs de finestra o al terra?
- Durant la temporada d'hivern, podeu mantenir la casa calenta? Podeu, almenys, mantenir una habitació a una temperatura còmoda?
- El vostre habitatge és fresc durant l'estiu? Podeu mantenir com a mínim una habitació a una temperatura còmoda? El sistema de refrigeració és prou eficient per mantenir l'habitatge fresc?
- Què tan fàcil o difícil és satisfer els vostres costos de calefacció o combustible per l'ús domèstic?
- Què tan fàcil o difícil és pagar les factures d'electricitat i aigua?
- La vostra vivenda està equipada amb aire condicionat?
- Tots els vostres electrodomèstics funcionen bé o necessitareu arreglar-los o canviar-ne alguns?

Indicadors a considerar

Des del punt de vista dels indicadors de pobresa energètica, sovint es considera el següent:

- Incapacitat per mantenir la casa a una temperatura adequada a l'hivern: aquest indicador es refereix a la capacitat per mantenir la casa calenta segons l'avaluació de la situació de la llar per part de les persones que hi viuen.
- Retràs en el pagament de les factures de subministraments: aquest indicador inclou despeses diferents de l'energia (com l'aigua o el telèfon), però no deixa de ser un indicador important ja que quan les llars no poden pagar regularment les factures energètiques poden acabar desconnectades del subministrament.
- Elevada despesa energètica en relació als ingressos de la llar: Aquest indicador es refereix a la població que té un percentatge de despesa energètica (relatiu als seus) per sobre del doble de la mitjana nacional.
- Pobresa energètica *oculta*: aquest indicador identifica la població que té una despesa energètica absoluta per sota de la meitat de la mediana nacional, és a dir, molt baixa. Això pot ser degut a una alta eficiència energètica del habitatge i els seus equipaments, però també és indicatiu de llars amb un consum d'energia perillosament reduït.

Tanmateix, a vegades aquests indicadors no es fan servir o estan disponibles. En tal case, es poden utilitzar altres mètriques per descriure situacions de pobresa energètica en forma de indicadors secundaris rellevants que no són directament indicadors de la pobresa energètica:

- Preus del combustible: preus mitjans de la llar per kWh generats per unitat de fuel oil, biomassa i carbó
- Preus de l'electricitat domèstica: preus d'electricitat per als consumidors domèstics,

(per exemple, banda DC de 2500-5000 kWh/any amb tots els impostos inclosos)

- Preus de la calefacció de districte: preus mitjans per kWh de calefacció de districte als consumidors domèstics
- Preus del gas natural domèstic: preus del gas natural per als consumidors domèstics, (per exemple, banda de consum 20-200GJ/any amb tots els impostos inclosos)
- Problemes relacionats amb l'estiu: la pobresa energètica a l'estiu, principalment relacionada amb dificultats per a la refrigeració d'habitatges, és un aspecte no gaire explorat a Europa, tot i que es converteix en un tema cada cop més visible. Hi ha indicadors que mostren la proporció de població que respon afirmativament a preguntes, com ara "El sistema de refrigeració és prou eficient per mantenir l'habitatge fresc?" i / o "L'habitatge està prou aïllat contra la calor?"
- Equipat amb aire condicionat: percentatge de població que viu en un habitatge equipat amb instal·lacions de climatització.
- Habitatge amb una temperatura còmoda durant l'hivern: percentatge de població afectada, basat en la pregunta "El sistema de calefacció és prou eficient per mantenir l'habitatge calent?" i "L'habitatge està prou aïllat contra el fred?"
- Equipat amb calefacció: percentatge de població que viu en un habitatge equipat amb calefacció
- Risc de pobresa: persones en risc de pobresa o exclusió social (% de població). Pot ser un indicador interessant a utilitzar. No obstant això, la pobresa energètica sovint afecta a persones que potser no es consideren en situació de pobresa o fins i tot no compten en estadístiques generals de pobresa. Moltes persones que no poden pagar les seves factures no són usuàries de serveis socials.
- Excés de mortalitat hivernal: percentatge i xifres totals de excés de mortalitat hivernal.
- Presència de fuites, humitats o floridura: percentatge de població amb fuites, humitats o floridura a la seva casa

Referencies bibliogràfiques

<https://www.eumayors.eu/support/energy-poverty.html>

<https://www.inventair-project.eu/>

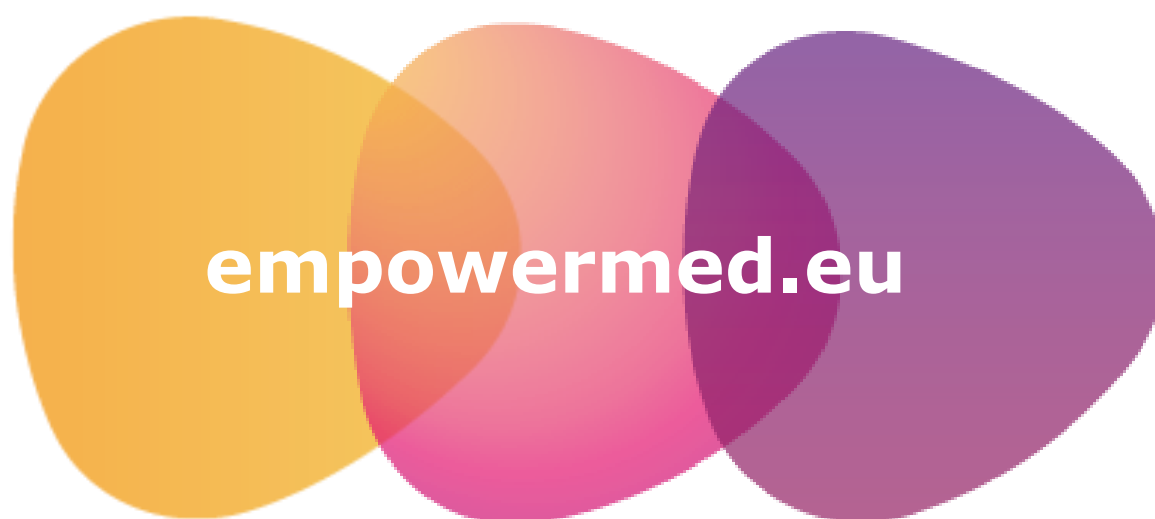
<https://ec.europa.eu/energy/intelligent/projects/en/projects/achieve>

<https://www.eagacharitabletrust.org/app/uploads/2016/03/eng-eu-fuel-poverty-toolkit.pdf>

<https://www.citizensadvice.org.uk/Global/CitizensAdvice/Health%20professionals%20cold%20homes%20toolkit.pdf>

<https://www.energypoverty.eu/about/what-energy-poverty>

Thomson, H. i Snell, C. 2016. Definitions and indicators of energy poverty across the EU.

Pobresa energètica

Mòdul formatiu

EmpowerMed

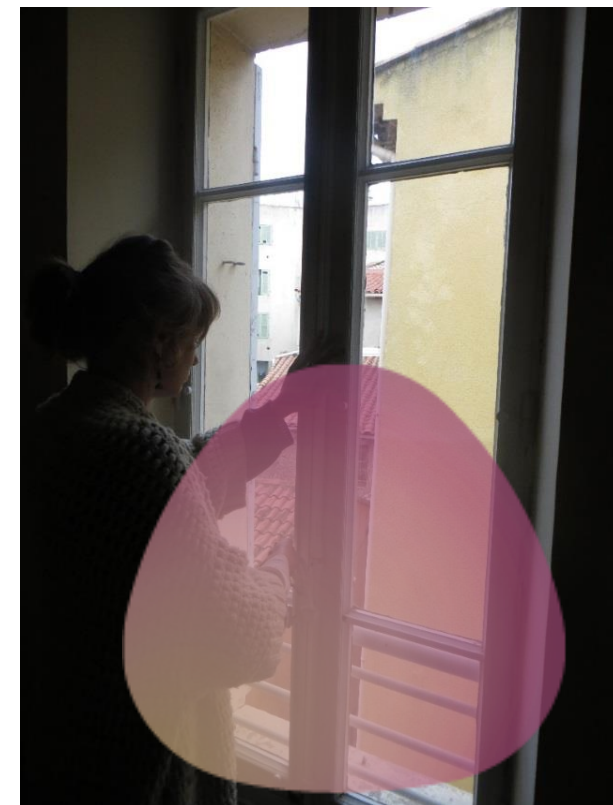
Continguts

- Què és la pobresa energètica?
- Causes de la pobresa energètica
- Conseqüències de la pobresa energètica
- Identificació de persones afectades

Què és la pobresa energètica?

- **La pobresa energètica** es dona quan una llar no pot arribar als consums mínims d'energia per satisfer les necessitats bàsiques a la llar i per poder tenir una participació efectiva en societat.
- Les llars afectades per pobresa energètica poden experimentar nivells inadequats de serveis essencials (ex. desconfort tèrmic), despeses energètiques desproporcionades que forcen als habitants a prendre decisions no desitjades (ex. menjar o escalfar), o un accés precari a l'energia. La pobresa energètica s'esdevé de desigualtats estructurals en la distribució dels ingressos i accés a un habitatge de qualitat, un preu no adient per grups vulnerables amb una falta de polítiques de suport així com diferents necessitats dels habitatges. És una altra manera de tenir carències materials amb una explícita dimensió de gènere i demostrats impactes adversos en la salut física i mental.

Incidència de la pobresa energètica a Europa

Estimacions disponibles mostren que a Europa:

- 57 milions de persones no poden mantenir la seva casa calenta a l'hivern,
- 104 milions de persones no poden mantenir la seva casa amb una temperatura confortable durant l'estiu,
- 52 milions de persones tenen retards en el pagament de les seves factures d'energia, i
- 10 milions de persones han de caminar més de 30 minuts per accedir al transport públic.

Totes aquestes persones es veuen afectades per la pobresa energètica en diferents formes.

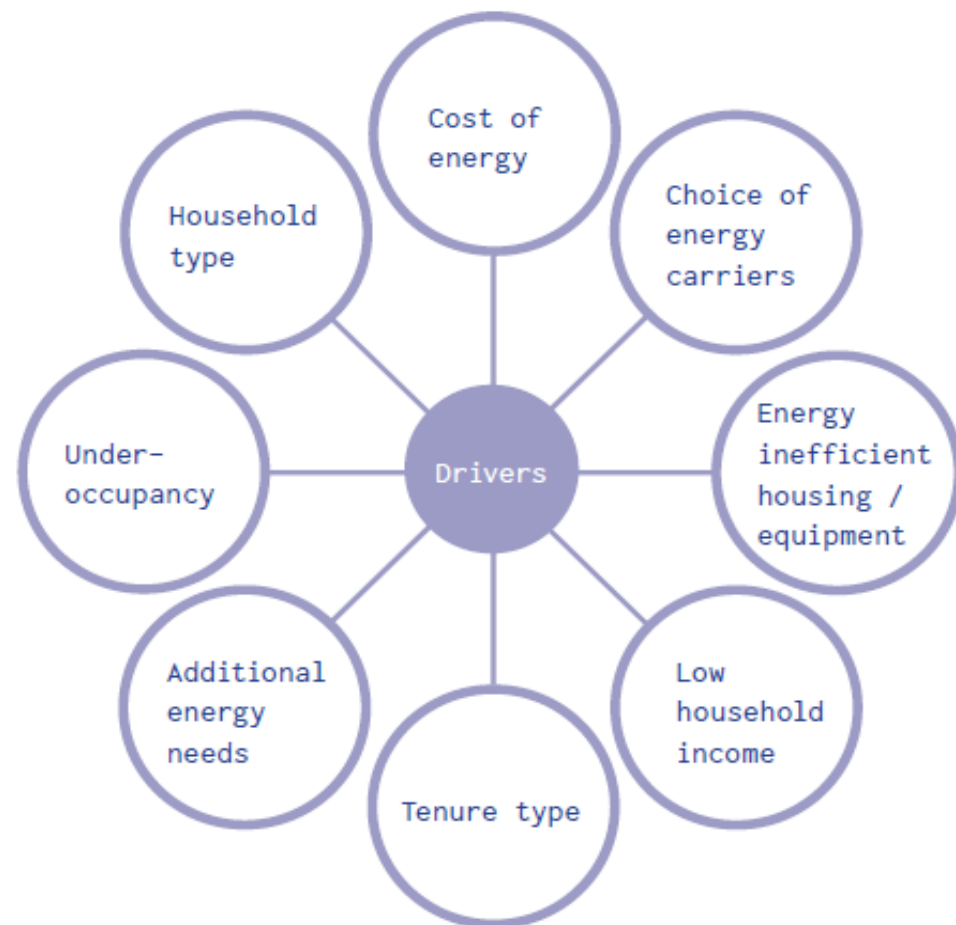

Causes de la pobresa energètica

Factors clau, que sovint estan estretament relacionats entre ells:

- Renda baixa, que sovint està relacionada amb la pobresa general
- Preus elevats de l'energia, incloent l'ús de fonts de combustible o d'energia domèstica relativament costoses com a l'electricitat
- Mala eficiència energètica d'un habitatge, per exemple degut a baixos nivells d'aïllament i sistemes o aparells de calefacció antics o ineficaços.

Font: Thomson and Snell, 2016

Conseqüències de la pobresa energètica

Els impactes de la pobresa energètica sovint es poden reforçar mútuament, donant lloc a cercles viciosos durant generacions :

- Mal estat de l'habitatge
- Endeutament i problemes financeres
- Talls de subministrament i desnonaments
- Deteriorament de la salut física
- Deteriorament de la salut psicosocial i de benestar mental
- Marginació i aïllament social
- Altres impactes rellevants: fracàs escolar dels nens, manca de benestar emocional i resiliència, atur i costos socials i econòmics relacionats.

Font: Thomson and Snell, 2016

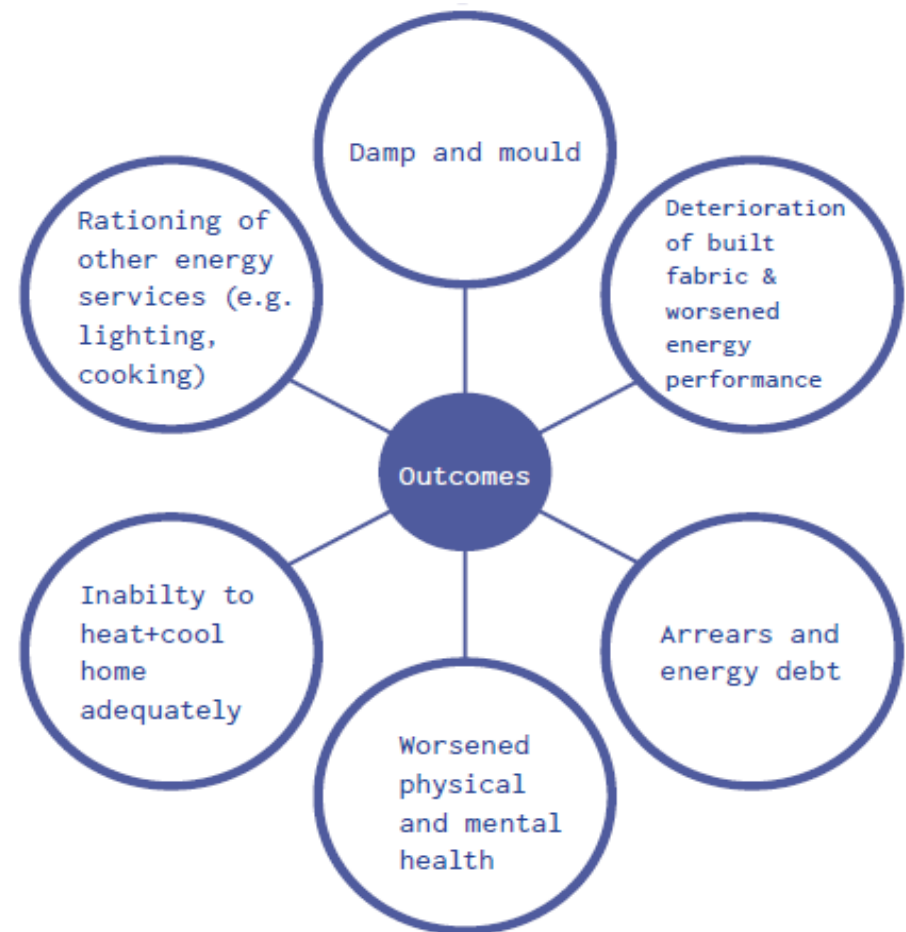

Consequences of energy poverty

Impacts can often reinforce each other, leading to vicious circles for generations:

- Poor dwelling condition
- Indebtedness and financial issues
- Cut offs and evictions
- Deteriorating physical health
- Deteriorating psychological health and mental wellbeing
- Social marginalisation and isolation
- Other relevant impacts: poor educational achievements of children, poor emotional well-being and resilience; unemployment; social and economic costs

Source: Thomson and Snell, 2016

Identificació de persones afectades

Els signes comuns d'una llar afectada per la pobresa energètica són:

- Baixos ingressos i problemes per pagar les factures d'energia i/o aigua
- Habitatge fred a l'hivern o molt calorós a l'estiu
- Habitatge antic que no ha estat renovat
- Llar que viu en una habitació o zona de la casa o que passa més temps a zones públiques càlides, com per exemple centres comercials o biblioteques, durant temps fred o calor
- Condensació, humitat i motlle presents a la casa
- Reticència a tenir visitants
- Equipament energètic excessiu o sobre-escalfament del habitatge que comporten un alt consum d'energia
- Habitatge massa gran en comparació amb el número d'ocupants, fet que comporta un gran consum energètic
- Una presència continuada dels ocupants a la casa, la qual cosa provoca un major consum energètic
- Presència d'electrodomèstics antics i ineficients

GRÀCIES!

EmpowerMed

EmpowerMed

www.empowermed.eu

Aquest projecte ha rebut finançament del programa d'investigació i innovació Horizon 2020 de la Unió Europea en virtut de l'acord de subvenció n° 847052. L'única responsabilitat del contingut d'aquest document correspon als autors. No reflecteix necessàriament l'opinió de la Unió Europea. Ni EASME ni la Comissió Europea són responsables de l'ús que es pugui fer de la informació que conté.

Partners :

